

## SLEPA

Povsod jo je bilo videti! Na stopnicah kake cerkve, ob božjih potih ali sicer ob potih. Sedela je in iztegovala roko — v drugi je držala molek — in prosila mimoidoče: »Prosim krajcar, sem slepa!« Obenem so se ji usta gibala v molitvi. Izza trepalnic se ji je pokazala zdaj očesna belina: mrtva, brezčutna, brezizrazna... Vendar se je včasih oživilo tudi oko; a le za hip. Morda je bila temu vzrok kaka vesela misel, ki jo je obvladala mimogrede. In tedaj je tudi glas, ko je izgovarjala svojo prošnjo, dobil neko barvo, nekaj življenja. In ves izraz na obrazu je izdajal neko pričakovanje, neko hrepenenje. Kakšno neki?

### I.

Na božji poti je bilo.

Bilo je tako, kot je na božjih potih sploh. Služba božja je bila končana in ljudje so se razšli. Na hribu so že razdirali kolibe. Tihota in mir sta zavladata.

Takrat pa je še vedno sedela na vznožju hriba. Ob potu je sedela in prosila. In ker se ji je zdelo, da je čula stopinje, je hotela poprositi še enkrat, preden odide.

Oni pa, ki je prihajal, ni šel dalje. Obstal je in morda čakal, da ga poprosi:

»Prosim krajcar, sem slepa!«

Nato pa je spregovoril: »Pa nisi... Slišiš! Ti si iz Goric. Ali si ali nisi?«

»Sem.«

»Jaz sem tudi!«

In tedaj se ji je zazdelo, da je njegov glas domač.

Morebiti je Jurca iz Goric, tisti, ki je tudi prosil.

»Ali ste Jurca?«

»Sem! In ti si tudi iz Goric. Kdo bi si mislil! Pa so pravili, da si umrla. Dolgo te ni bilo v Goricah!«

»Dolgo —«

»Dolgo... Zato pravijo, da si umrla. Župan je baje bral v časopisih. No, in sedaj umira Jernáj. Kap ga je zadela!«

»Kap ga je zadela,« je ponovila ona, bolj sama zase in komaj slišno. Obraz ji je izražal trpkost in strah.

»Kap ga je zadela; temu ni še dolgo!« je potrdil Jurca in pristavil: »Kaj pa, ko bi šla in povedala, da si še živa. Pravijo, da se je spokoril in se vdal v božjo voljo. Ko bi šla, pravim in povedala, kako se ti zdi?«

»Ne vem —«

Sedaj se še ni mogla prav zamisliti v to. Po glavi ji je šumelo in okrog srca ji je bilo tesno. V očeh, nekje globoko znotraj, pa jo je nekaj bolelo.

»Ne veš... Ne pojdeš! Kakor hočeš! Pa dobila bi nekaj, dobila!«

Ona je molčala. Tudi Jurca je molčal. Potem je pa zmajal z glavo in šel. Na hribu je zapel zvon; poldne je bilo.

## II.

Jernáj je bil njen očim.

Takrat, ko ga je vzela Marijanica, njena mati, je bila ona stara osem let. In že tedaj je bila slepa. Ljudje so rekli, da ne bo nikdar videla. Zato so jo klicali kar: Slepa! In če so se menili o njej, so rekli: ona — slepa!

Jernáj je bil bogat. Vzel je Marijanco baje zaradi denarja. Sama sicer ni imela; je pa imela dobiti za staro gostjo, ki je stanovala na njenem domu in ki jo je pestovala ko otroka. Na ta denar je čakal Jernáj.

Ko pa je gostja umrla, in sicer nenadoma in brez oporoke, se je oglasila hči, ki je bila dotlej v Ameriki. In ta je podedovala.

Zato pa Jernáj že celo ni maral za Marijanico. In kaj šele njeno hčer Slepo! Potem pa je umrla Marijanica.

K hiši je prišla postrežnica Meta. Ta jo je imela rajši ko Jernáj.

Jernáj pa se je sedaj malo brigal za Slepo. Poprej, kadar so se otroci igrali pod oknom, je morala biti v sobi. Slišala jih je, ko so vpili in so bili veseli. Ona pa se igrali ni mogla; ampak poslušala jih je. In mislila je, da mora biti igrati se silno lepo. No, poslušati je bilo tudi lepo!

Vse popoldne je včasih ni bilo domov. In če je ni bilo, Jernáj ni rekel nič. In tudi Meta ji ni branila. Ljudje so jo imeli radi in ji dajali jesti.

Pa ne samo v vas, zašla je tudi drugam. In povsod so jo sprejemali in rekli, da je reva.

Tako se je navadila ljudi. Če je prišla domov, ji je Meta dala jesti, a Jernáj je ni vprašal, kje je bila. In če je dolgo ni bilo, mu je bilo vseeno.

Obhodila je vso okolico. Na božja pota je šla. In ko je slišala druge, da so prosili ob poteh, je sedla tudi ona in prosila: »Prosim krajcar, sem slepa!«

Dajali so ji veliko; zdelo se ji je, da ji dajo rajši ko drugim. In tako je pozabljala na dom.

Zadnje čase pa je res že dolgo ni bilo doma.

Ah, doma! Morebiti bi pa vendarle bilo prav, ko bi šla domov. Čez brv bi šla pri cerkvi in potem po stopnicah v prvo nadstropje. (Hišo in sobe si je predstavljala popolnoma natančno.) Tam v sobi, kjer je umrla rajna mati, leži sedaj morebiti Jernáj. In stopila bi k postelji in mu povedala, da je še živa.

Jurca je dejal, da bi dobila denarja.

Ob misli na denar ji je bilo, kot bi se ji odprl nov svet. In iz neke nejasnosti so ji stopile na dan misli, s katerimi se je včasih že bavila.

Tam za Dunajem, tako so ji pravili, je neka hiša, ki so jo zidali nalašč za slepe. Tja bi šla! In morda bi celo spregledala. Ko bi izpregledala! Potem bi prišla sama domov in brez palice!

Pa za na Dunaj je treba denarja. In Jernáj bi bil morebiti vesel, ko bi prišla in mu povedala, da je še živa.

Še tisti dan se je z Dolenjskega napotila proti Goricam.

## III.

V Goricah pa je bil Jernáj medtem že umrl. Ljudje so ji povedali: »Umrli je lepo in krščansko.«

Svoj čas ni bil, da bi ga bil kdo mogel hvaliti. Pritiskal je pri meri in vagi in si nagrabil denarja. Posojeval je, toda na visoke obresti. Če ni dobil povrnjeno o pravem času, je tožil. Ljudje niso imeli radi opravka z njim.

Samo z županom na hribu sta bila prijatelja; bila sta si nekaj v rodu. Jernáj je imel denar, župan pa je tičal precej globoko v dolgeh. Zato je rabil Jernája in ga znal pregovoriti za to in ono.

No, ob smrti je bil Jernáj ves mehak. Dal je poklicati duhovnika in pripravljen je bil poravnati krivico, kar je storil temu ali onemu. Za testament se je vedelo naprej, saj ni prikrival. Občina in vaški reveži so imeli dobiti veliko. Županu pa je odpustil dolg. Koliko, to se ni vedelo.

Samo nekaj ni storil prav: Slepo je popolnoma izpustil iz oporoke. Sicer so pravili, da je umrla. A kdo je vedel?

Jernáj je umrl in je ležal na odru. Dvanajst sveč mu je gorelo. Po klopeh so sedeli ljudje in govorili. Svetloba sveč je sijala skozi okna in obsevala jagned, ki je stal pred hišo in z vrhom segal do okna. Pod jagnedom pa je stala ona — Slepa. Stala je v senci, nevidna in mirna kakor kip.

Dospela je bila pravkar.

Meta, ki je takrat spremljala prijateljico domov, je ni opazila.

Tedaj pa — sama ni vedela, kdaj in kako: stopila je naprej in stala tik pred njima: »Slišite, ali je umrl?«

»Jedet! Kdo je? Ali si ti? Glej, Slepa!«

To je bilo vzklikov in začudenja!

#### IV.

Ah, kako so bili vaščani razburjeni! Novica, da Slepa ni umrla, ampak, da je prišla v vas, je šla od ust do ust.

»Ali bo ostala doma?«

»Kako? Pri kom? Denarja ji ni zapustil...«

»Pa je drugim zapustil,« je pripomnil nekdo, »ti naj bi se je usmilili... Občina!«

Pa so bili takoj vsi pokonci: »Občina ne! Občina ima preskrbeti druge, ki so doma in ki so stari...«

In Smarajka, ki je bila najstarejša izmed vaških beračic, je pritegnila: »Tako je! Res je! Slepa je, pa je še mlada in lahko gre po svetu! Lahko gre, me pa ne moremo.«

In tako je prišlo nazaj na Meto in pa na župana.

Meta pa je bila Slepo že takoj prvi večer prepričala, da ji ona ne more pomagati. Ves ta čas namreč, ko je stregla Jernáču, ni imela zaslužka: V dnino ni mogla. Župan pa ima denar po Jernaču. Ta ji mora pomagati.

In ko ji je Slepa razodela svojo željo za na Dunaj, tedaj ji je pritegnila takoj: »Prav, prav! In župan te mora poslati na Dunaj na občinske stroške. In prošnjo mora narediti in priporočiti te. Tako mora biti!«

Potem pa je kmalu vsa vas vedela, kako mora biti.

#### V.

Po Jernájevem pogrebu je pritisnil dež. Tiste megle izza Gabrške gore, raztrgane in temno sive na robih, so ga prinesle. In dež, droben kakor pšeno, je sul na zemljo in bil podoben solzam, ki jih jokamo ob pogrebi.

Dež in žalostni glasovi zvonov in jok drugih — vse to je delovalo tesnobno tudi na Slepo.

Vrh tega jo je skrbelo, kaj bo pri županu. Po pogrebu naj gre k njemu, ji je svetovala Meta.

Župan, majhen in tršat mož, je bil tudi pri pogrebu. Po končanem opravilu je delil denar med reveže. Prišli so na vrsto vsi. Smarajka je bila med prvimi. In tudi Slepa ni ostala brez daru; padla je kronica. Kdaj je že ni imela v rokah. Župan je morda le dober človek.

Po pogrebu ga je dobila doma. Sedel je v vrtni lopi in bral.

»Po svetu, praviš, da pojdeš. Prav! Mlada si še in lahko hodiš!«

»Pa denarja nimam —«

»Denarja — denarja —« je rekel. Zdelo se ji je, da je rekel s sočutjem.

Zunaj pa je deževalo in dež je nalahno in komaj slišno rosil na streho.

Čez čas se je obrnil in povprašal: »Ali si dobila kronico?«

»Sem.«

»Poglej, za nekaj časa bo že; drugo boš dobila pri dobrih ljudeh. In preživela se boš, kakor si se do sedaj. Jernáj bi ti bil zapustil, ko bi bil vedel, da si še živa. Tako pa ni nič, saj veš!«

Čim dalje je govoril, tem bolj ji je stopalo na obraz nekaj mrtvega. Bledo oko se ji je oziralo naokrog, kot bi iskalo pomoči. Toda izraz na obrazu je pomenil, da je pred tem očesom vse temno in mrtvo — prav tako kakor globoko nekje notri: v duši.

»Ko bi imela toliko, da bi prišla do Dunaja —«

»Kam? Do Dunaja?«

Nastal je molk.

»Kam bi šla, praviš?« je povzel zopet župan.

»Na Dunaj bi šla. Tam imajo neko hišo, za slepe. Meta pravi, da bi me sprejeli in da bi morda celo ozdravela —«

»A, ne verjemi tega!«

»Ko bi me srenja poslala. In ko bi —«

»Srenja —? Beži, beži! — Kje jaz smem. Revežev je toliko. In kaj bi porekli ljudje, ko si še mlada in ko pravzaprav niti treba ni. Saj so v Ljubljani tudi zdravniki.«

Ugovarjati mu ni upala. Toda v oči ji je stopila solza, ki je tako čudno sevala na njeni mrtvi belini.

»Kronico si dobila, jeli?«

»Dobila.«

»Vidiš, že ta je bila na občinske stroške! Naj bo; dal ti bom še eno. V Ljubljano pojdi k zdravniku. Najbolje bo tako!« Ker je zunaj vedno bolj deževalo, je dostavil: »Počakaj!«

In stopil je na prag in poklical: »Liza!« V hiši se je oglasila žena.

»Prinesi dežnik, oni, ki ga je zadnjič našel hlapec na cesti!«

Medtem pa se je obrnil zopet do nje, češ: »Dežnik ti bom dal, da boš laže hodila. — Na Dunaj pa ne kaže. Poglej, če bi drugega ne bilo: treba bi bilo poskrbeti nekoga, ki bi te spremljal. Treba bi bilo pisarjenja, povpraševanja in bogve česa še. Le ne misli na to!«

No, že ni več mislila na to. Mislila ni na nič, razen na to, da je slepa in pa na dež, ki je padal vedno bolj ter šumel na lopino streho.

Ko je odhajala, ji je potisnila županja z dežnikom vred še eno kronico v roke. To pa je bilo tudi vse. — —

Malo pozneje je bila zopet na cesti. S palico si je iskala poti in vsa postava ji je bila sklonjena, kot bi hotela zlesti v tla. Tako je hitela nazaj v svet; saj svet je bil širok! Ona pa še mlada!

Ni bila obupana. Neka vdanost se ji je brala na obrazu, kot da je nastopilo nekaj, kar je pričakovala že naprej.

In hitela je, kakor je mogla, da bi bila čimprej kje daleč, daleč. Čutila je blato pod nogami; težko je hodila. Vendar kraj ji je bil znan in cesta je bila široka.

Nekdo je prihajal po cesti počasnih in trudnih korakov.

»Kaj? Pa nisi bila v Goricah?«

Bil je Jurca. Spoznala ga je po glasu; in razveselilo jo je.

»V Goricah sem bila.«

»Kam pa sedaj?«

»Po svetu.«

Jurca ni dobro slišal.

»Kam —?«

»Po svetu.«

»Pa ni Jernáj umrl?«

»Umril je.«

»A —!«

Jurca je iznenadilo.

»Pa ni umrl poprej, kot si prišla?«

»Poprej.«

Jurca je nekaj premišljal.

»Zapustil ti ni nič, kajpak! A ko bi bil vedel, da si živa. Jernáj ni bil tako napačen! In jaz sem mislil: domov moram, da mu povem, da si živa. — Na! Komu je pa zapustil?«

»Županu in občini —«

»Občini tudi? Hm! Kaj pa, ko bi te srenja oskrbela? Zdaj nimaš prav nikogar na svetu. Po svetu pa je hudo —«

»Župan pravi, da sem še mlada.«

»A —!« Jurca je hotel nekaj reči, pa se je premislil.

Palica je zarožljala po kamnu in šla sta Jurca na eno stran, Slepa na drugo.

Deževalo je pa še vedno — in še vedno huje ...

KDM 1904

Pavel Perko, Novele in črtice, MD, 1961

ur. Jože Gregorič